

TRANSMILLIY NARKOTAHIDDLARGA QARSHI KURASHISH: GLOBAL VA MILLIY YONDASHUVLAR

Muallif:

Klichova Lola Sa'din qizi

*AQSH ning O'zbekistondagi xorijiy filiali Webster University in Tashkent 'Xalqaro Munosabatlar' fakulteti bitiruvchisi; AQSH ning Penn State Universitetida 'Amerika huquqi' bo'yicha sertifikatlangan mutaxassis; Buyuk Britaniyaning O'zbekistondagi xorijiy filiali Westminster International University in Tashkent 'Xalqaro Tijoriy Huquq' fakulteti talabasi.
e-mail: lolaklichova2@gmail.com*

Abstract; *This article examines the nature, structure, and impact of transnational drug threats in the context of globalization. It analyzes the key characteristics of drug trafficking networks, their integration with organized crime, terrorism, and corruption, and their consequences for global security. The study highlights major drug production regions and trafficking routes, with particular attention to Central Asia as a strategic transit zone. Furthermore, the article evaluates international legal frameworks and cooperation mechanisms aimed at combating illicit drug trafficking. Special emphasis is placed on the national policies and strategies of Uzbekistan in addressing drug-related threats. The research also explores modern approaches, including the use of artificial intelligence and data analysis in crime prevention. The findings suggest that an effective response to transnational drug threats requires a comprehensive approach combining legal, technological, and socio-economic measures at both national and international levels.*

Keywords: *transnational drug trafficking, organized crime, global security, narcotics, Uzbekistan, international cooperation, drug policy, crime prevention*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются сущность, структура и последствия транснациональных наркоугроз в условиях глобализации. Анализируются основные характеристики наркоторговли, её связь с организованной преступностью, терроризмом и коррупцией, а также влияние на международную безопасность. Особое внимание уделяется основным регионам производства наркотиков и маршрутам их транспортировки, включая Центральную Азию как важную транзитную зону. В статье также рассматриваются международно-правовые механизмы борьбы с незаконным оборотом наркотиков. Отдельно анализируется опыт и стратегия Узбекистана в противодействии наркоугрозам. Исследование подчеркивает роль современных технологий, включая искусственный интеллект, в предупреждении преступности. Сделан вывод о необходимости комплексного подхода к решению проблемы.*

Ключевые слова: *транснациональная наркопреступность, организованная преступность, международная безопасность, наркотики, Узбекистан, международное сотрудничество, антинаркотическая политика*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada globallashuv sharoitida transmilliy narkotahdidlarning mohiyati, tuzilishi va oqibatlari tahlil qilinadi. Narkotik moddalar noqonuniy aylanmasining asosiy xususiyatlari, uning uyushgan jinoyatchilik, terrorizm va korrupsiya bilan bog'liqligi hamda global xavfsizlikka ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, narkotik ishlab chiqarish hududlari va asosiy tranzit yo'nalishlar, xususan, Markaziy Osiyoning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqolada xalqaro huquqiy mexanizmlar va davlatlararo hamkorlik masalalari yoritiladi. O'zbekistonning narkotahdidlarga qarshi kurashish bo'yicha milliy tajribasi alohida tahlil qilinadi. Zamonaviy texnologiyalar, jumladan sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari baholanadi. Tadqiqot natijalari kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *transmilliy narkotahdidlar, uyushgan jinoyatchilik, global xavfsizlik, narkotik moddalar, O'zbekiston, xalqaro hamkorlik, narkosiyosat, jinoyatchilikni oldini olish*

XXI asr globalizatsiya davri sifatida insoniyat taraqqiyotiga yangi imkoniyatlar bilan birga murakkab xavf-xatarlarni ham olib keldi. Shunday tahdidlardan biri — transmilliy narkojinoyatchilikdir. Narkotik moddalar ishlab chiqarish, ularni noqonuniy aylanmasi va iste'moli nafaqat alohida davlatlar xavfsizligiga, balki xalqaro barqarorlikka ham jiddiy putur yetkazmoqda. Ushbu muammo iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va hatto madaniy jarayonlarga salbiy ta'sir ko'rsatib, global xavfsizlik tizimining muhim komponentiga aylangan. Transmilliy narkotahdidlar murakkab tizim bo'lib, u xalqaro uyushgan jinoyatchilik, korrupsiya, terrorizm va noqonuniy migratsiya kabi boshqa xavf omillari bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli ushbu tahdidlarga qarshi kurashish faqatgina milliy darajadagi choralar bilan cheklanib qolmasdan, xalqaro hamkorlikni talab etadi. Mazkur maqolaning maqsadi — transmilliy narkotahdidlarning mohiyatini tahlil qilish, ularning asosiy shakllari va oqibatlarini o'rganish hamda samarali qarshi kurashish mexanizmlarini ilmiy asosda yoritib berishdan iborat.

Transmilliy narkotahdidlar deganda, bir nechta davlat hududini qamrab olgan holda amalga oshiriladigan narkotik moddalar ishlab chiqarish, tashish va tarqatish bilan bog'liq noqonuniy faoliyat tushuniladi. Ushbu tahdidlarning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat: Birinchidan, ular chegaralarni tan olmaydi. Zamonaviy transport va kommunikatsiya vositalari narkotik moddalar savdosini global miqyosda tez va samarali amalga oshirish imkonini bermoqda. Ikkinchidan, narkojinoyatchilik yuqori darajada tashkil etilgan tarmoqlar orqali amalga oshiriladi. Bu tarmoqlar ko'pincha moliyaviy, logistika va korrupsion aloqalarga ega bo'ladi. Uchinchidan, narkotahdidlar boshqa jinoyat turlari bilan integratsiyalashgan. Masalan, narkotik savdosi orqali olingan daromadlar terrorizmni moliyalashtirishda yoki noqonuniy qurol savdosida ishlatiladi. To'rtinchidan, zamonaviy texnologiyalar ushbu tahdidlarni yanada murakkablashtirmoqda. Internet va "darknet" orqali narkotik moddalarni sotish kengayib bormoqda.

Dunyo miqyosida narkotik moddalar ishlab chiqarish va ularning asosiy tranzit yo'llari aniq hududlarga jamlangan. (1) Masalan, "Oltin uchburchak" (Janubi-Sharqiy Osiyo) va "Oltin yarimoy" (Afg'oniston, Pokiston, Eron) hududlari narkotik ishlab chiqarish markazlari sifatida tanilgan. Ayniqsa, Afg'oniston dunyodagi eng yirik opiy ishlab chiqaruvchi davlatlardan biri hisoblanadi. Narkotik moddalar asosan quyidagi yo'nalishlar orqali tarqatiladi: Markaziy Osiyo orqali Yevropaga, Janubiy Amerika orqali Shimoliy Amerikaga, Afrika orqali tranzit yo'llar. Markaziy Osiyo, jumladan O'zbekiston, geografik joylashuvi sabab tranzit hudud sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa mamlakat uchun xavfsizlik tahdidlarini kuchaytiradi. Narkotahdidlar jamiyatga ko'p qirrali salbiy ta'sir ko'rsatadi. Narkotik moddalar iste'moli aholining sog'lig'iga jiddiy zarar yetkazadi. Giyohvandlik kasalligi insonning jismoniy va ruhiy holatini izdan chiqarib, oilaviy muammolar, jinoyatchilik va ijtimoiy beqarorlikka olib keladi. Narkobiznes iqtisodiy tizimni izdan chiqaradi. Noqonuniy mablag'lar "soya iqtisodiyoti"ni kengaytiradi va davlat byudjetiga zarar yetkazadi. Bundan tashqari, korrupsiya darajasining oshishiga sabab bo'ladi. Narkotahdidlar davlat institutlariga ishonchni pasaytiradi. Ayrim hollarda narkokartellar siyosiy jarayonlarga ta'sir o'tkazishga harakat qiladi.

Transmilliy narkotahdidlarga qarshi kurashishda xalqaro hamkorlik muhim o'rin tutadi. Bu borada bir qator xalqaro konvensiyalar va tashkilotlar faoliyat yuritadi. Asosiy huquqiy hujjatlar quyidagilardan iborat: 1961 yilgi Yagona narkotik vositalar to'g'risidagi konvensiya, 1988 yilgi noqonuniy narkotik vositalar aylanishiga qarshi konvensiya. Shuningdek, BMT, Interpol va boshqa xalqaro tashkilotlar ushbu muammoga qarshi kurashishda muhim rol o'ynaydi. Davlatlar o'rtasida axborot almashinuvi, qo'shma operatsiyalar va huquqiy yordam mexanizmlari samaradorlikni oshiradi.

1. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). World Drug Report. Vienna: UNODC, 2023.

O'zbekiston Respublikasi narkotahdidlarga qarshi kurashishda faol siyosat olib bormoqda. Mamlakatda quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratilgan: Chegara xavfsizligini mustahkamlash, Huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatini takomillashtirish, Giyohvandlik profilaktikasi, Yoshlar orasida targ'ibot ishlari. Bundan tashqari, O'zbekiston xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda qo'shma loyihalarni amalga oshirmoqda.

Bugungi kunda narkotahdidlarga qarshi kurashishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Masalan: Sun'iy intellekt orqali jinoyatlarni prognoz qilish, big data tahlili orqali narkotrafik yo'llarini aniqlash, Biometrik nazorat tizimlari. Shuningdek, ijtimoiy profilaktika choralari ham muhim hisoblanadi. Ta'lim, bandlik va ijtimoiy himoya tizimlarini kuchaytirish orqali narkotik iste'molining oldini olish mumkin.

Transmilliy narkotahdidlarga qarshi kurashishda hali ham bir qator muammolar mavjud: Davlatlar o'rtasida hamkorlikning yetarli darajada emasligi, Korrupsiya, Texnologik rivojlanish natijasida yangi jinoyat shakllarining paydo bo'lishi. Kelajakda ushbu muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuv zarur. Xususan, huquqiy, texnologik va ijtimoiy choralarni uyg'unlashtirish talab etiladi.

Xulosa qilib aytganda, transmilliy narkotahdidlar zamonaviy dunyoning eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ular nafaqat alohida davlatlar, balki butun xalqaro hamjamiyat xavfsizligiga tahdid solidi. Ushbu muammoga qarshi samarali kurashish uchun quyidagi omillar muhim: Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, Milliy siyosatni takomillashtirish, Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, Jamiyatda sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish. Faqatgina kompleks va tizimli yondashuv orqali transmilliy narkotahdidlarga qarshi samarali kurashish mumkin.

REFERENCE:

2. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). World Drug Report. Vienna: UNODC, 2023.
3. United Nations. Single Convention on Narcotic Drugs, 1961.
4. United Nations. Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988.
5. Reuter, P., & Trautmann, F. A Report on Global Illicit Drug Markets 1998–2007. European Commission, 2009.
6. Shelley, L. Dirty Entanglements: Corruption, Crime, and Terrorism. Cambridge University Press, 2014.
7. Andreas, P., & Nadelmann, E. Policing the Globe: Criminalization and Crime Control in International Relations. Oxford University Press, 2006.
8. Cornell, S. E. The Interaction of Narcotics and Conflict. Journal of Peace Research, 2007.
9. O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari (narkotik vositalarga qarshi kurash bo'yicha milliy qonunlar).
10. Interpol. Global Drug Trafficking Trends Report, 2022.
11. Europol. EU Drug Markets Report, 2023.